

NALOGA 1105A

PRIDOBIVANJE ZNANSTVENIH SPOZNANJ

KAKO PSIHOLOGI PRIDOBIVAJO ZNANSTVENA SPOZNANJA?

1. Ponovi temeljne načine pridobivanja podatkov v psihologiji.

- A. Oglej si nalogo »Uničevalci mitov v psihologiji – Jazon 70 ur, naloga 3 in 4 « in jo reši.
- B. V učbeniku Uvod v psihologijo in Psihologija – spoznanja in dileme preberi poglavje Metode v psihologiji.

2. Psihologi raziskujejo različne probleme: zakaj nekateri ljudje postanejo odvisni od iger na srečo, drugi pa ne, kako se razvije depresija in kako jo lahko uspešno zdravimo, kako vpliva slaba ocena na dijaka, kakšne so težave mladostniškega obdobja, kako razmišljajo petletniki, kakšni ljudje se prej podredijo vodji ali drugim članom skupine.

- A. Poimenuj nekaj metod, ki jih uporabljajo psihologi za pridobivanje svojih spoznanj.
- B. Ugotovi, katero od poimenovanih metod bi uporabil za raziskovanje katerega od prej naštetih problemov.

3. Eksperiment je najbolj cenjena znanstvena metoda v vseh znanostih, tudi v psihologiji. Raziskovalec ni zgolj pasivni opazovalec in zapisovalec dogajanja, ampak vanj aktivno posega, saj načrtno spreminja tisto, za kar predvideva, da bo vplivalo na opazovani pojav in meri ugotovitve ...

- A. Oglej si na spletu nekaj znanih psiholoških eksperimentov npr.:
 - Eksperiment o vplivu drugih na naše vedenje: Konformiranje,
 - Eksperiment o moči volje: Marshmallow eksperiment,
 - Eksperiment o učenju (Ebbinghausova krivulja): Ebbinghaus,
 - Eksperiment o posnemanju (Bandura): Bandura,
 in v svojem sestavku opiši spoznanja vsaj dveh eksperimentov.
- B. Če so posnetki teh eksperimentov vzbudili tvoje zanimanje še sam poišči na spletu kakšno zanimivo psihološko raziskavo in opiši spoznanja te raziskave ter poimenuj področje psihologije, na katerega se raziskava nanaša (npr. učenje, vzgoja otrok, duševno zdravje, medosebni odnosi ...)?

4. Vsako preizkušanje, ugotavljanje in raziskovanje še ni eksperimentiranje.

- A. **Pojasni**, v čem se eksperiment razlikuje od drugih neeksperimentalnih metod (ki jih imenujemo tudi opisne metode). Pomagaj si z naslednjimi podvprašanji:

- Ali je proučevani pojav nastopil samodejno ali ga je raziskovalec sprožil načrtno, ko je on to želel?
- Ali je raziskovalec načrtno spreminjal okoliščine in jih kontroliral, da bi ugotovil njihov vpliv na potek pojava?
- Ali je raziskovalec natančno izmeril stopnjo sodelovanja različnih dejavnikov pri nastanku pojava, ker je pojav sprožil takrat, ko je on to želel, zato se je na merjenje bolj sistematično pripravil in ga izvedel?
- Ali je raziskavo zaradi natančno opisanega postopka in udeležencev mogoče ponoviti in preveriti ugotovitve?
- Ali je raziskovalec primerjal rezultate preizkušancev izenačenih skupin, ki so delovali v različnih pogojih?

5. V tabeli imaš navedenih nekaj raziskovalnih problemov v psihologiji.

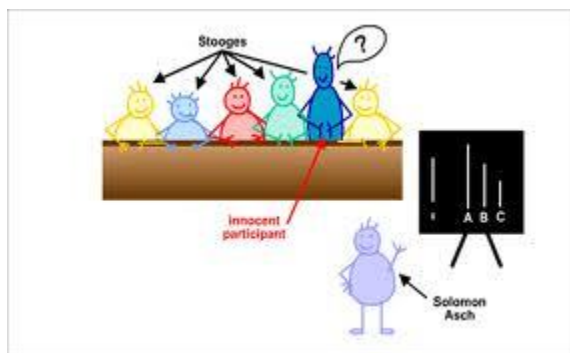
1. V svojem sestavku označi za vsak primer

- s črko **E** ali bi bile primernejše eksperimentalne
- in s črko **N**, če meniš, da so primernejše neeksperimentalne ali opisne metode raziskovanja tega problema.

PRIMER RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	
1.	Želimo raziskati ali izpostavljenost nasilju vpliva na posnemanje agresivnosti pri otrocih. Eni skupini otrok predvajamo agresivne risanke, drugi pa neagresivni TV program, potem ocenjujemo agresivnost otrok v obeh primerjanih skupinah pri spontani igri, ki sledi.
2.	Raziskati želimo ali obstajajo statistično pomembne razlike v inteligentnosti nogometašev in športnikov drugih športnih panog.
3.	Želimo ugotoviti kako se obnaša osebje psihiatrične bolnišnice do pacientov. Nekaj opazovalcev s simuliranjem simptomov doseže sprejem v bolnišnico, kjer beležijo svoje izkušnje v vlogi bolnikov.
4.	Zanima nas ali glasnost navijačev na košarkaški tekmi poveča verjetnost, da bodo igralci igrali bolje in dali več zadetkov. Isti nasprotni moštvi igrata ob prisotnosti publike in pred praznimi tribunami, merimo število košev.
5.	Raziskati želimo kako otroci prevzemajo določene spolne vloge tako, da snemamo interakcijo otrok in staršev na njihovem domu več tednov.
6.	Ugotoviti želimo dostopnost do različnih vrst nelegalnih drog in vzroke za zlorabo drog ter pogostost njihovega uživanja med mladostniki, zato jih o tem povprašamo v anonimni anketi.
7.	Spoznali bi radi, če uporaba nove spominske tehnike pripomore k boljši zapomnitvi. Zato eno skupino učencev seznanimo s to tehniko in jo uporablja en teden, drugo skupina pa poslušata ista predavanja in se uči enako količino časa, a nove spominske tehnike ne pozna in ne uporablja.

8. Želimo spoznati, kako se sposobnost empatije in sočustvovanja razvija skozi čas. Zato iste subjekte spremljamo skozi daljše časovno obdobje in ugotovljamo v kateri starosti se začne izkazovati empatija in sočutje.
9. Želimo raziskati veljavnost horoskopskih napovedi. Prepišemo opis ovna iz tedenskega horoskopa in velik vzorec dijakov ugotavlja, kateremu znamenju opis pripada.

6. Raziskovalci so želeli dokazati, da jasno izraženo mnenje drugih vpliva na posameznikovo ocenjevanje dolžine črt. Člani prve skupine preizkušancev so ocenjevali dolžino črt tako, da pred ocenjevanjem niso slišali mnenja drugih članov skupne. Člani druge skupine pa so prej slišali mnenje drugih eksperimentatorjevih sodelavcev o oceni dolžine črt, šele potem so sami glasno ocenili njihovo dolžino. Po končanem ocenjevanju so beležili, kako pogosto so člani prve in druge skupine dajali podobne ocene kot eksperimentatorjevi pomočniki. (Variacijo tega znanega eksperimenta o konformiranju si lahko ogledaš na bližnjici Asch, conformity experiment).

Slika 1: Vir: <http://bp.blogspot.com>

- A. Kaj je v tem eksperimentu predstavljalo neodvisno in kaj odvisno spremenljivko.
 - B. Katera skupina učencev je predstavljala kontrolno skupino. Zakaj sploh imamo v eksperimentu kontrolno skupino?
 - C. Presodi, katere pomanjkljivosti se lahko pojavijo pri izvedbi takšnega eksperimenta in pojasni, kako te pomanjkljivosti vplivajo na rezultate.
7. Želimo raziskati če vrtenje reklam v trgovini poveča prodajo izdelkov te trgovske znamke. Kupce, ki v trgovini kupujejo na lihe dni v mesecu združimo v kontrolno skupino, te dni v trgovini ne vrtimo reklam. Kupce, ki v tej trgovini nakupujejo ob sodih dnevih v mesecu, ko vrtimo reklame pa združimo v drugo skupino. Na koncu meseca merimo povprečni zaslužek in preko tega ugotovljamo ali je bil zaslužek ob sodih dneh, ko smo vrteli reklame v povprečju boljši od zaslužka ob lihah dnevih v mesecu, ko reklam ni bilo.
- A. Kaj je v tem eksperimentu predstavljalo neodvisno in kaj odvisno spremenljivko?
 - B. Kako imenujemo drugo skupino, ki so jo raziskovalci uporabili v nalogi?
 - D. Kateri dejavniki (poleg vpliva reklam) bi še lahko vplivali na rezultate izražene v povprečnem zaslužku ob lihah in sodih dneh? Kako bi takšne dejavnike lahko kontrolirali?

8. Raziskovalce je zanimalo, ali pitje prave kave poveča budnost in zbranost pri učenju. Dve enakovredni skupini učencev sta se učili poglavje iz psihološke metodologije. Člani prve skupine so med učenjem zvečer pili kakav, člani druge skupine pa kavo. Vsi so se učili enako količino časa, enako učno snov in so na koncu pisali enak preizkus znanja, preko katerega so raziskovalci ugotavljali, če so se učenci v drugi skupini naučili več.
- A. Katera skupina je predstavljala kontrolno skupino. Po katerih značilnostih se morajo člani kontrolne skupine izenačiti s člani eksperimentalne skupine in v čem se od nje razlikujejo?
 - B. Kakšno spremenljivko je predstavljalo variiranje pogoja pitja različne tekočine ob učenju. Kdo je spreminjal to spremenljivko oz. jo načrtno variiral in zakaj je to storil?
 - C. Načrtuj svoj eksperiment s področja učenja in spomina. Zapiši problem eksperimenta, zastavi hipoteze, opredeli spremenljivke in sestavi skupine preizkušancev.
9. Korelacijske raziskave nam le pokažejo, v kolikšni meri sta dva izmerjena pojava povezana, ne vemo pa zagotovo, kaj je vzrok in kaj posledica. Npr. ugotovimo, da je igranje agresivnih računalniških iger povezano z agresivnostjo pri otrocih, ne moremo pa trditi, da je prav igranje takšnih iger vzrok agresivnosti. Morda bolj agresivni otroci raje igrajo takšne igrice? Morda so to otroci, ki agresivno vedenje večkrat vidijo v svoji okolici ali jih starši večkrat nasilno kaznujejo? Morda pa ti otroci ne dobijo doma in v vrtcu jasnih sporočil, da agresivno vedenje ni družbeno sprejemljivo in zaželeno, ker se jim je kdaj v preteklosti izplačalo? ...

Slika 2: vir: [http:// i.dailymail.co.uk](http://i.dailymail.co.uk)

- A. Ali je v besedilu naloge opisano eksperimentalno ali neeksperimentalno raziskovanje? Zakaj?
 - B. Oglej si posnetek o raziskovanju vpliva računalniških iger na otrokov razvoj »Škoda zaradi video iger«. Z vidika raziskovalne etike presodi ali bi bilo sprejemljivo izvajati eksperimente, ki lahko škodijo razvoju otroka zgolj zato, da bi znanstveno dokazali svoje hipoteze (npr. da igranje agresivnih iger spodbuja agresivno vedenje)? Utemelji svojo presojo.
 - E. Navedi nekaj metodoloških težav, na katere lahko naletiš ob poskusu raziskovanja takšnega pojava kot je povezanost igranja agresivnih iger z razvojem določenih lastnosti pri otrocih in s pogostostjo agresivnega vedenja pri njih.
10. Za psihološke raziskave je zelo pomembno nadzorovanje zunanjih spremenljivk, ki bi sicer lahko privedle do zavajajočih rezultatov.
- F. Za eksperimentalne probleme opisane v nalogi 6., 7. in 8. ugotovi:

- Zakaj morajo biti v psiholoških raziskavah hipoteze in spremenljivke zelo natančno in enoznačno opredeljene, pripomočki za izvajanje in potek eksperimentalne raziskave pa precizno opisani?
- Kako so raziskovalci skušali upoštevati in kontrolirati razlike v rezultatih, ki bi izvirale iz različnih osebnostnih lastnosti (konformnosti, ekonomskega položaja, sposobnosti...) udeležencev eksperimenta?
- Kako je eksperimentator skušal preprečiti, da bi se zaradi nenaravnega okolja izvajanja eksperimenta ljudje nenaravno vedli in zato rezultatov ne bi mogli posplošiti na običajno naravno okolje?
- V kolikšni meri lahko poznavanje namena raziskave vpliva na končne rezultate in kako naj raziskovalci ustrezajo zahtevam etike po seznanitvi udeležencev z namenom raziskave in svojim željam po tem, da bi merili njihove pristne odzive?
- Kdaj in kako lahko eksperimentatorjeva pričakovanja s tem, da zavestno ali nezavedno razkrije želeni izid eksperimenta ali je nezavedno pristranski pri postopku ali beleženju rezultatov ... vplivajo na končni izid eksperimenta. Kako se tem težavam izogniti?

Več odgovorov na takšna in podobna vprašanja boš dobil, če predelaš nalogo »Kritična presoja psiholoških raziskav«

Standard znanja	
Rdeče	Minimalne zahteve, ki so pogoj za oceno 2.
Modro	Temeljne zahteve, ki so pogoj za oceno 3 ali 4.
Zeleno	Višje zahteve, ki so pogoj za oceno 4 ali 5.